

призову на військову службу під час мобілізації за таких підстав: 1) в разі наявності дружини (чоловіка) із числа осіб з інвалідністю, незалежно від групи інвалідності. При цьому вказана норма не ставить звільнення з військової служби у залежність від наявності певної групи інвалідності, а передбачає таку можливість в силу того, що один із подружжя є інвалідом, без конкретизації якої саме групи є інвалідність; 2) одного із своїх батьків чи батьків дружини (чоловіка) із числа осіб з інвалідністю I чи II групи.

Тобто, законодавець вжив у конструкції цієї умови сполучники «та/або». Це означає, що вказані умови застосовуються як одночасно, так і кожна з них окремо дає підставу для відстрочки.

Але зазвичай ТЦК трактують цю норму закону так, що дружина військовозобов'язаного не є особою з інвалідністю I чи II групи, тому відсутні підстави для звільнення від призову на військову службу.

Отже, дані проблеми реалізації права на відстрочку від мобілізації, можуть викликати соціальну невдоволеність, тому дані норми потребують доопрацювання.

Список використаних джерел

1. Рішення у справі № 606/373/23 (провадження П/500/1515/23) [2023] Тернопільський окружний адміністративний суд. Єдиний державний реєстр судових рішень. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111199414> (2024, січень, 22);

2. Рішення у справі № 400/6374/23 (провадження не визначено) [2023] Миколаївський окружний адміністративний суд. Єдиний державний реєстр судових рішень. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112697308> (2024, січень, 22).

*Макеєва Олена,
Національний авіаційний університет,
завідувач кафедри теорії та історії
держави і права,
кандидат юридичних наук, доцент*

Діяльність органів публічної влади як суб'єктів правової комунікації в умовах воєнного стану

Процес модернізації, реформування, переходу органів державної влади до сучасних європейських стандартів актуалізує необхідність перетворення публічної служби України на сервісну службу, яка передусім забезпечує потреби й інтереси громадян, в основу яких покладено європейські правові цінності щодо дотримання верховенства права та прав людини. У цьому контексті важливим завданням постає формування нової, сучасної концепції трансформації публічної служби в Україні. В умовах правового режиму воєнного стану ця проблема актуалізується та набуває особливого значення задля ефективної взаємодії між органами публічної влади, місцевого самоврядування та громадянами.

Правова комунікація – це сукупність процесів і суб'єктів, які забезпечують цілеспрямований обіг і поширення нормативно-правової інформації та правових знань в умовах становлення інформаційного суспільства. Правова комунікація в умовах євроінтеграції відображена в міжнародно-правовому регулюванні інформаційних процесів, зокрема, через формування національних комунікаційно-правових моделей розбудови мереж («Дія», чат-боти, on-line адвокати, тощо).

Базовим компонентом розробки і запровадження правової комунікації є створення та функціонування електронних каналів взаємодії держави і особи, удосконалення національних і регіональних мереж управління й зв'язків із громадянським суспільством. В Україні діє е-врядування, що передбачає зворотній зв'язок у правовій комунікації держави і громадянина, забезпечує розвиток транспарентності системи публічного управління.

У правовій комунікації набуває актуальності соціальний аспект, зокрема, надається безоплатна правова допомога для громадян та юридичних осіб; юридичні консультації, коментарі; роз'яснення нових положень нормативно-правових актів; забезпечується доступ громадян до юридичних центрів, правових бюро, юридичних клінік. Це обов'язково передбачає спроможність чіткого та доступного для сприйняття формулювання правової інформації, знаходження необхідних каналів та форм її передавання, вміння не лише розуміти її. У державі не може бути ефективної публічної адміністрації без побудови у сфері публічної служби належної системи як внутрішніх, так і зовнішніх комунікацій, обміну інформацією, на що припадає до 90% усього робочого часу службовців.

Важливим компонентом функціонування ефективної правової комунікації є стратегічні комунікації. На думку В. Ліпкана, основні інструменти стратегічних комунікацій можна класифікувати наступним чином: 1) інтеракціоністські – публічна дипломатія, залучення лідерів думок, зв'язки та комунікація з органами влади, громадськістю та ЗМІ; 2) інформаційно-психологічні – інформаційні, психологічні, спеціальні операції; 3) технічні – кібербезпека, протиборство в електромагнітному просторі; 4) військові – цивільно-військове співробітництво, демонстрація сили, документування подій [1].

Відтак, дієвість стратегічних комунікацій зумовлена наявністю широкого комплексу технологічного інструментарію, що синхронно може використовуватися в таких сферах функціонування держави, як економічна, військова, політична, інформаційна. Можна констатувати, що нині в Україні створена система стратегічних комунікацій в умовах воєнного стану. На стратегічному рівні у плануванні комунікації провідну роль відіграє Президент України та його Офіс, а також урядові та представницькі владні структури. Стратегічні комунікації є важливим інструментом реалізації інтересів різних суб'єктів на глобальному, національному та регіональному рівнях.

Законом України «Про доступ до публічної інформації» визначено такі основні шляхи реалізації права на доступ до публічної інформації: ознайомлення з інформацією, оприлюдненою її розпорядниками в офіційних джерелах; відвідування засідань колегіального органу; ознайомлення з документами у спеціально

відведеному місці розпорядником інформації; направлення запиту та відповідно отримання відповіді на нього; ознайомлення з інформацією в інформаційних сервісах, що працюють на основі відкритих даних [2].

З огляду на широкомасштабне вторгнення військ російської федерації на територію України основними підставами для обмеження такого права слід вважати «захист інтересів національної безпеки та територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам». В умовах воєнного стану реалізація громадянами зазначених можливостей може бути ускладненою через: тимчасове призупинення роботи державних реєстрів та баз даних; запровадження особливого режиму роботи та посилення охорони об'єктів державного значення; запровадження комендантської години; відстрочки в задоволенні запитів на інформацію тощо; впроваджено контроль за змістом і поширенням інформації з метою обмеження або недопущення неправдивої інформації або інформації, оприлюднення якої може завдати шкоду життю та здоров'ю людини, національній безпеці держави.

В умовах воєнного стану розпорядникам варто дотримуватись таких рекомендацій щодо оприлюднення тієї чи іншої публічної інформації: невідкладно оприлюднювати інформацію про факти, що загрожують життю, здоров'ю та/або майну осіб, і про заходи, які застосовуються у зв'язку з цим; оприлюднювати достовірну та об'єктивну інформацію, яка є суспільно-необхідною в умовах воєнного стану (наприклад, інформація про гуманітарні коридори, видачу гуманітарної допомоги тощо); до будь якої інформації застосовувати «трискладовий тест» (ч. 2 ст. 6 Закону № 2939-VI), здійснити аудит інформації, оприлюдненої на офіційних веб-сайтах розпорядників та сторінках у соцмережах, на предмет її тимчасового обмеження в доступі або вилучення, шляхом віднесення до інформації з обмеженим доступом; здійснити інформування громадян на офіційних веб-сайтах або сторінках у соцмережах розпорядника щодо впровадження тимчасових обмежень доступу до окремих категорій інформації на період дії правового режиму воєнного стану; враховувати, що обмеженню доступу підлягає інформація, а не весь документ.

Трискладовий тест: у Законі передбачені випадки обмеження доступу до інформації. Таке обмеження можна застосувати при дотриманні сукупності трьох вимог: 1) обмеження доступу до інформації здійснюється виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи кримінальним правопорушенням, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя; 2) розголошення інформації може завдати істотної шкоди цим інтересам; 3) шкода від оприлюднення такої інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні [2].

Органи публічної влади зобов'язані і надалі надавати громадянам доступ до публічної інформації, зокрема через надання відповідей на звернення та запити громадян на публічну інформацію. Відповідно до положень частини третьої статті

34, частини другої статті 64 Конституції України, статті 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» право на доступ до інформації в умовах воєнного стану може підлягати обмеженням, перш за все, для захисту інтересів національної безпеки та територіальної цілісності держави. При цьому, право громадян на звернення до суб'єктів владних повноважень та отримання відповіді, гарантоване статтею 40 Конституції України не може бути обмеженим навіть в умовах воєнного стану-йдеться в роз'ясненні.

Причини, у зв'язку з якими запит на інформацію не може бути задоволений у встановлений законом строк («відстрочка»): неможливість гарантування безпеки працівників розпорядника під час виконання ними обов'язків; відсутність достатньої кількості працівників для забезпечення розгляду запитів; відсутність дистанційного доступу працівників до публічної інформації розпорядника для її надання на запит (у разі якщо діяльність посадових осіб, відповідальних за розгляд запитів, переведена в дистанційну форму); відсутність необхідного та достатнього матеріального (папір, фарба тощо) та технічного забезпечення (наприклад, ноутбук, доступ до Інтернету, системи документообігу) працівників для дистанційного розгляду запитів на інформацію.

Отже, ефективність діяльності органів публічної влади в умовах правового режиму воєнного стану на загальнонаціональному, регіональному, місцевому рівнях сьогодні значною мірою залежить від дієвості форм та методів правової комунікації. Варто висловити пропозиції для суб'єктів владних повноважень: налагодити дистанційний розгляд звернень громадян; за можливості продовжити строк розгляду наявних звернень громадян (що не стосуються захисту прав на життя, здоров'я, свободу, безпеку) до 45 днів; оприлюднити на офіційних веб-сайті та соцмережах інформаційне повідомлення щодо можливої тимчасової затримки в розгляді окремих звернень, у зв'язку із здійсненням заходів правового режиму воєнного стану; надавати усні відповіді на звернення в тих випадках, де це можливо.

Список використаних джерел:

1. Ліпкан В.А. Поняття та структура стратегічних комунікацій на сучасному етапі державотворення. URL: <https://goal-int.org/ponyattya-ta-struktura-strategichnix-komunikacijna-suchasnomu-etapi-derzhavotvorennja/> (дата звернення: 01.02.2024).

2. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI. Відомості Верховної Ради України, 2011, № 32, ст. 314.